

פרשת שבוע עפ"י השפת אמת

פרשת בא

1. [תרל"א] זכר של בני חנוך חיים שיחיה

2. [תרל"ב] במודרש'י

3. [תרל"ג] חיות ה' יתברך

4. [תרל"ד] חיות ה' יתברך

במודרש'י כובד אבן כו' וכעס אויל כו' (משלי כו. א.) אא"ז מור' ז"ל הגיד כי אחר גאולת מצרים נעשה מעשרה מאמרות עשרת הדברות באמצעות עשר מכות כו'. וההפרש שבין מאמר לדיבור. כי דיבור לשון מלכות והנהגה אשר יהיה ניכר ומתגלה שכח פנימי וחיות הכל רק מעשרה מאמרות אשר לא תוכל הטבע להסתיר כחו יתברך ולא יאמר פרעה (יחזקאל כט. א.) לי יאורי כו'. וזהו שכתוב (משלי כו. א.) כעס אויל כבד. כי הבריאה אינו יגיעה לפניו. כי עשרה מאמרות היה רק יהי אור ויהי כו' (בראשית א. א.) אבל בגאולת מצרים כמה עצות היו. כי לברר חיות ה' יתברך תוך הטבע. כבד יותר. כי ניתן הבחירה וכח לסטרא אחרא כמו שכתוב (שמות י. א.) כי אני הכבדתי. והעצה על ידי אמונה באמת לידע כי כח כל מיצר ומיצר גם כן רק מאתו יתברך. כמו שכתוב כי אני הכבדתי כו'. ועל ידי זה נתבטל המיצר. כי המכוון רק למען תספר כו' (שם א.) שיהיה אמונה מאירה בלב האדם. כי כן היה הבריאה לבוא לאמת על ידי אמונה. ובודאי במכה אחת היה משלח את ישראל. רק היא הקשיא גם כן במשנה² בעשרה מאמרות נברא כו' ומה תלמוד לומר כו' להפריע מרשעים כו'. יש לומר גם כן לשון התגלות כמו פרוע. כי על ידי שהיה נחלק לעשר בחינות שונות זה מזה. נמצא מזה הבחירה לאדם גם כן. להיות עבודת האדם ליחוד כל הבחינות אליו יתברך. וכן התירץ בפסוק (שם א-ב) למען שתי אורותי כו' תספר באוני בגן. הוא לברר חיות התורה בכל המצרים והסתרות. כי ודאי כל מכה היתה להסיר הסתר ומצור מיוחד מכות סטרא אחרא שהיה למצרים. ולברר מלכות שמים גם במקום ההוא. ובשבת קודש נאמר³ זכר ליציאת מצרים על ידי שמעידן בני ישראל בשבת⁴ כי כח מעשה בראשית ממנו יתברך. ומאחר שכתוב מנוחה בשבת וינח כו' (שמות כ. א.) הוא גם כן על זה שנקרא יגיעה. כמו שכתוב במודרש'י במה אני יגיע כו'. שבשבת קודש עם הארץ אימת שבת עליו⁵. שאין כח לסטרא אחרא להגביה עצמה בשבת קודש. ויוכל כל אחד לעורר חיות הפנימיות של כל הבריאה. ושבת קודש נותן חיים על כל השבוע. כמו שכתוב⁶ מינה מתברכין כו'.

חיות ה' יתברך יש בו תמיד התחדשות. וזהו שכתוב החדש הזה לכם. שיכול כל אחד מישראל לעורר התחדשות זה על ידי אמונה שמברר בלבו שהכל מה' יתברך. וזה ההפרש בין שבת לראש חודש. ששבת מעין עולם הבא⁷ קביעא וקיימא⁸ שאין הסתר כמו שכתוב⁹ מתעברין מינה. וראש חודש הוא להאיר ההתחדשות גם בימות החול. וזה תלוי בישראל כמו שכתוב (תהלים נג. א.) לאל גומר עלי כו'¹⁰. וזהו שכתב רש"י ויל¹¹ ובמודרש¹² שנתקשה משה רבינו ע"ה עד שהראה לו כזה ראה וקדש כו'. הלא לא נדבר אלא ביום כו' עם חשיכה כו'. כי בחינת משה רבינו ע"ה הוא אספקלריא דנהרא¹³ בחינת שבת. וזה ישמח משה כו'¹⁴. אבל בחינת חודש בדרך אמונה כו'. והראהו עם חשיכה בין השמשות. וכתוב הוזה להודיעו כי ה' ושמו אחד. ולפעמים צריך להיות דרך אמונה לעורר התחדשות כו'.

²⁵ נתקשה משה על מולד הלבנה באינו שיעור תראה תהיה ראוה לקדש. והוא לו באצבע את הלבנה בריקע. ואמר לו כזה ראה וקדש. ובכך ודאי. והלא לא היה מדבר עם אלא ביתם. אלא סמך לשקעת חומה נאמרה לו פרעה ה'. והוא עם חשכה (רש"י שמות יב. ב ד"ה יחוד).

במודרש'י על פסוק (שמות י. א.) כי אני הכבדתי כו'. מפרש כי ה' יתברך הכביד לב פרעה כו' שיהיה סיוע לגאול את ישראל. שלא היו ראוין. והיה זה עצה להכביד לבו. וכעס אויל כבד כו' (משלי כו. א.) וזה ללמוד לכל אחד מישראל שלא יפול לבבו בראותו ההסתר. כי הכל לטובה. (כמו שכתוב (תהלים עג. א.) ואני כמעט נטיו רגלי כו' אך בחלקות כו' (שם יח) וכתוב (תהלים מ. ו) ומחשבותיך אלינו). וזהו שכתוב (שמות י. א.) בא אל פרעה כי גם ההסתר עצמו סיוע לטובה כי אני הכבדתי כו'.

¹⁴ יעמוד הכעס לפני ובקשתי כלתון ולהשליכן מעל פני. ואמרתי בשביל פרעה הרשע שלא יאמר לא היה יכול להציל ועמד עליהן חרדן. והי זכעס אויל כבד משנתם. והי כי אני הכבדתי את לבי" (שמיר י. א.).

2. [תרל"ג] החודש הזה לכם (שמות יב. א.) ענין זה לגאולת מצרים. כי בגלות נחטר זה ההתחדשות. כמו שכתבנו¹⁵ בפסוק (שם א.) ויקם מלך חדש ע"ש. ובשעת הגאולה דהיינו שנתברר שהכל חיות ה' יתברך. ומה בא התחדשות. כי חיותו יתברך יש בו התחדשות תמיד כמו שאמורים¹⁶ מחדש בכל יום תמי. ופירוש תמיד בכל יום. רק מי ששוכח והוא תוך הטבע כתיב (קהלת א. ט) אין כל חדש כו'. אבל מי שנדבק בפנימיות

3. יגעי יגיעה - אע"פ כוונתו אמת.

4. [תרל"ד]

[תרל"ד]

מה שרוצה ה' יתברך לחבר ולדבק אל הקדושה מלשון צותא. ולא יותר. וכן כתיב (שמות לא. טו) ושמרו בני ישראל את השבת כו'. לכן נקראו חול שהם שמירה לים שהוא החכמה כמו שכתוב (תהלים קיא. ו) כח מעשיו הגיד כו'. וכל זה נעשה ביציאת מצרים. לכן כתיב בשבת (בראשית ב. א.) כי בו שבת. ביד חוקה הוציאך כו'. שהוציא את היציאת מצרים הוא דבר אחד והוא תיקון הבריאה. ¹⁰ ובששת ימי המעשה על ידי שהיה בהם בריאת שמים וארץ. על ידי זה יש אחיזה לכל הנבראים. וצריך תיקון על ידי בני ישראל כו'. ובשבת קודש אין שייכות לאומות כמו שכתוב¹¹ אות היא ביני כו' כיון שלא נברא בו דבר. לכן איתא¹² כי בני ישראל והשבת מעידין זה על זה. ובפני התיקון בימות החול זוכין לבחינת שבת. כמו שאמר¹³ מי שישנו בשמירה כו'. ובחול הוא שמירה לשבת כו'. ושבת קודש הוא ²⁰ שורש החיות של כל הימים. כמו שכתוב¹⁴ מינייה מתברכין שיתא יומין. ועל ידי עבודתו בחול מקבלין בשבת קודש קודם כל הנבראים. וזהו שכתוב (שמות יב. א.) החדש הזה לכם שבני ישראל זכו ביציאת מצרים להיות ראשונים לקבל השפע משמים כו'. וכל זה היה כשהיינו שרוין על אדמתינו כמו שאמר¹⁵ חז"ל:

במודרש'י כובד אבן כו' וכעס אויל (משלי כו. א.) שמכעיס לפני בדברים בטלים כו'. דבר אחר כובד אבן ונטל החול אלו ישראל. דהנה בעשרה מאמרות נברא העולם¹⁶. ורק פרשה אחת של בראשית שנשלם על ידה כל מעשה בראשית. ולהוציא בני ישראל ממצרים נצרך כל כך פרשיות על זה. כי לתקן מעשה רשעים הוא עבודה רבה יותר מלברוא חדשות כי הוא כל יכול. אבל מה שניתן הבחירה לבשר ודם והוא מקלקל. לזה צריכין עוצה. לכן תיקון הבריאה וקיומו הוא יותר גדול מגוף הבריאה. והבריאה היה בכלל. ויציאת מצרים הוא תיקון הבריאה בפרט. ונשתנו כל הנבראים. אור ואש ורוח שמים וארץ יבשה וים כו'. בכל דבר נעשה שינוי בעשר מכות. כי הוא תיקון הבריאה כו'. והוא בבחינת פרט. לכן כתיב (שמות כ. א.) אשר הוצאתיך מארץ מצרים. ולא אשר ²⁰ בראתיך¹⁷. כי יציאת מצרים יותר פלא. והוא מיוחד לבני ישראל שהוציאנו מארץ מצרים להיות מיוחד אליו יתברך. דכתיב (דברים לב. ט) יצב גבולות עמים למספר בני ישראל. פירוש שבני ישראל הם שמירה להקדושה שלא יוכל שום עם ולשון לגשת עוד לכח הפנימיות שנתן ה' יתברך תוך הבריאה. וכתוב (יקרא כב. א.) ושמרתם מצותי. פירוש

¹⁰ יזכרת כי עבד היותך בארץ מצרים ויגאך ה' אלקיך משם ביד חזקה וברוע נטויה על כן יצדך ה' אלקיך לעשות את יום השבת (דברים ה. טו).
¹¹ יאך את שבתתי תשמרו כי אות היא ביני וביניכם (שמות לא. א.).

¹ במה אני יגיע בני שהיא מכעיס לפני בדברים בטלים כו' יא יזועתם ה' בדברים. והי זכעס אויל כבד משנתם. ויא כובד אבן אמר הקב"ה כבדתי את ישראל בעולם שנקראו אבן במה דחיימא משום רועה אבן ישראל. ונטל החול אלו ישראל שנמשלו לחול שנאמר וזהו מספר בני ישראל כחול הים. שנשלתי אותם כעולם ואמרתי כל רועה בהם כנוגע בבבת עיני (שמיר י. א.).

[תרל"ו]

14

בא אל פרעה כו' כי אני הכבדתי כו' למען שתי אותותי כו' ולמען תספר כו'. זה לחוק לבות בני ישראל אשר גם בראותם כח היצר וסטרא אחרא גובר חס ושלום בחזקת חזי. עם כל זה יחזקו עצמם לגשת מול המלחמה ביודעם זאת כי כל כח הסטרא אחרא גם כן רק בהשגחת הבורא זה אומרו כי אני הכבדתי ובאמת זה הרבר אחת מפלאות הבורא לתת כח להעושים נגד רצונו והוא יותר פלא וגבורה מכח החסד להשפיע רב טוב כי הכל שלו זה מאמר המדרש על פסוק: כבוד אבן כו' (משלי כו. א) שבריא מועשה בראשית אינו יגיעה לפניו ברוך הוא וכעס אויל כבוד כו' (שם) פירוש לתת כח ורשות לאויל זה למרוד בו. וטעם נתינת כח זה היה נגד כדי לתת שכר לצדיקים והגברים וכן הסטרא אחרא ומבררים מלכות שמים. והוא כמו קושית ר' יצחק: לא היה צריך התורה להתחיל אלא מהחורש הזה כו' (שמות יב. ב). ולמה פתח בבראשית. פירוש כל העולם התהו קודם ב' אלפים תורה. כל זה היה כדי לתת להם נחלת גוים (תהלים קא. ח). למען שתי אותותי. פירוש כי הכל נברא מכ"ב אותיות התורה ואין לך דבר שלא יהיה בו ציור אותיות ונתלכשו אותיות הקדושים בכל הבריאה כדי שבני ישראל יתקנו כל אלה הדברים. ועל ידי זה יזכו בכל כוחות התורה שמתפשטין בכל הדברים. והוא ענין זכה נוטל חלקו וחלק הבורא כו'.

א. ה' ג'ויסן ה'רע א'תל"ו ב'תו'?

[תרל"ה]

15

ולמען תספר כו' וידעתם כי אני ה' כו'. יש לרמז בזה הפסוק כי על ידי הסיפור ביציאת מצרים זוכין לדעת את ה' וכדאיתא¹⁰ כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משוכח שזוכה לדעת כנ"ל:

¹ ולמען תספר באונו בך וכן בך את אשר התעלתי במצרים ואת אותות אשר שמתי בך וידעתם כי אני ה' (שמות י. ב).

[תרל"ד]

16

כי אני הכבדתי כו' ולמען תספר כו' וידעתם כי אני ה'¹⁰. פירוש שצריכין לבוא לידיעת ה' יתברך על ידי הנפלאות במצרים. שהוכבד לבו. ואף על פי כן היה הכל במשפט אמת. ונמצא שכן בכל המעשים וההנהגה שבכל אחד הכל בהשגחת עליון. וכל הויה היא מאתו יתברך המהוה כל. והוא שכתוב כי אני ה'. וכתוב (שמות י. יב) הן בני ישראל לא שמעו כו' ואין ישמעני פרעה. נמצא בא למד ונמצא למד שאחר שה' יתברך פעל בנפלאותיו שגם פרעה הרשע הוכרח לשמוע. ואין לא נשמע אנהנו. ואפשר אמר משה רבינו ע"ה זה הקל וחומר כדי להתברר על אחר הגאולה. שיהיה הידיעה אצל בני ישראל בקל וחומר זה. כי קל וחומר אדם דן מעצמו¹¹. וכפי שמבק אצלו הקל וחומר. יוכל לבוא לזה. לכן התעורר משה רבינו ע"ה בזה הקל וחומר בעבור בני ישראל כנ"ל:

[תרל"ז]

12

בפסוק (תהלים קלו. ח) למכה מצרים בבכוריהם כי לעולם חסדו. נראה כי זה חסד גדול שהיה המכה בבכוריהם. וכל אלו הכי לעולם חסדו הם חסדים שמתקיים העולם על ידיהן. כמו שכתוב¹⁴ שהדורות קודם התורה נתקיימו באותן החסדים. והענין כי הנה זה לעומת זה עשה אלקים וכמו שיש מדרגות הקדושה לבני ישראל כן כחות הטומאה לסטרא אחרא. ולזה חזק ה' יתברך לב פרעה כדי שלא ישאר למצרים שום שורש וכח אזויה כלל. ופירוש הדברים כי אם לא היה מחזק לבו. לא היה יכול לסבול עונש המכות בגוף. אף שעדיין היה בהם כח בשורשם היו מניחין לבני ישראל. אך ה' יתברך חזק לבו וכל זמן שהיה בו קצת כח. היה גובר על יטורי הגוף עד מכת בכורות שהיא שורש כל הכחות שלהם. ואז נאבדו לגמרי. ועוד זאת כמו שנתעורר אז כח בכורי פרעה שהוא ראשית הכח שלהם. כלפי זה נתעורר כח ראשית של בני ישראל שנאמר (שמות ה. כב) בני בכורי ישראל. ובזה הכח שנתגלה נגאלו כי שם אין מגע נכרי. והוא שכתוב (שם יא. א) כלה גרש יגרש כו'. פירוש בהתגלות זאת הנקודה לא שייך גלות כלל. והוא יש לפרש ענין החפזון שנאמר (ישעיה נב. יב) לא בחפזון תצאו כו'. שזה היה לשעה מה שנתגלה כח ראשית של ישראל. וזה נקרא חפזון כי באמת צריך להיות שבני ישראל יגאלו מכל המצרים שלהם כמו שהם תוך המיצר ולא יצטרכו להתבטל ממדרגותם אל השורש שהוא הצלה לפי שעה. והוא שכתוב¹⁵ בחצות כו' אני יוצא כו'. אבל לעתיד יהיה תיקון הראוי שהיו בני ישראל מתקנים בכל מקומות מושבותיהם כנ"ל. אך גאולה ראשונה היה צריך להיות בזה האופן. והיה זה הכנה שבני ישראל ילמדו לתקן עצמם אחר כך בכח מעשיהם בלבד כנ"ל:

במדרש¹⁰ משכו (שמות יב. כא) ידיכם מעבודה זרה שהיה קשה להם לפרש מעבודה זרה כו'. והנה מיד אחר זה נאמר (שם לט) וגם צידה לא עשו להם. ודרשו¹¹ על זה הפסוק (ירמיה ב. ג) זכרתי לך חסד נעורייך כו'. יש ללמוד מזה שבתן של בני ישראל שעצם בני ישראל לעולם להתמשך אחר הבורא יתברך רק החושך יכסה ארץ (ישעיה ס. ב). ותיכף ברגע אחת שנגאלו. מיד נתעורר כח אהבתם לה' יתברך. לכן כתיב (שד"ש א. ד) משכני אחרייך נרוצה. שהגם שבגלות האהבה מסותרת. מכל מקום על ידי רמז מעט שימשוך אותנו הבורא יתברך. אנו מוכנים לרוץ אחריו בכל לב. והוא שכתוב¹² הוציא כו' על צבאותם. ולהיות מתהפך ברגע אחד מכלל עבדי פרעה להכנס בכלל צבא ה' אינו דבר קטן. להגיד שבתן של בני ישראל כי עצם לבות בני ישראל לעולם אינו משתנה כמו שאמרנו¹³ המשל לגבור שהעמיד הקורה חזק בהם חצים כו'. חצי כלים והם אינם כלין. וכיון שהכין הבורא את בני ישראל והכניסם באלה המלכיות. בטח יהיה לבם כי יוכלו לגבור נגדם כמו שכתוב (דברים לב. ח) יצב גבלת עמים למספר בני ישראל. וזה גם כן שאמר הקב"ה למשה רבינו ע"ה (שמות ג. יב) בהוציאך את העם ממצרים תעברון את האלקים כו' פירוש שיתהפכו מיד למדרגתם הטובה כנ"ל:

¹¹ יצונו צדה לא עשו להם להודיע שבתן של ישראל שלא אמרו למשה והאין נצא למדבר ואין לנו צדה לדרך אלא האמינו ואלכו אחר משה ועליהם מפרש בקבלה חלוק וקראת באוני ירושלים לאמרי מה שכר נתלו על כך קדש ישראל לה' (מכילתא בא. פסחא. ד).
¹² ידחי בעצם היום הזה הוציא ה' את בני ישראל מארץ מצרים על צבאתם (שמות יב. נא).
¹³ יאמם בני יעקב לא כליתם שנאמר חצי אכלה בס/ חצי כלין הן אינן כלים. וכך אמרה כנסת ישראל ז"ר קשון ורציני וגו' משל למה הדבר דומה לגבור שהעמיד את הקורה וזיהו חזק בו את החצים חציו כלין וחזקוהו במקומו עומדה. אף ישראל כל זמן שהיו חזין באין עליהן וחסדין כלין והם במקומו עומדין ואין כלין (תנחומא נצבים. א).

א'תל"ז י"ב כ"ט ה'רע א'תל"ו ה'תו'?

[תרס"ה]

17

בפסוק (בראשית מט. א) האספו ואגידה לכם. ובמדרש¹ שזכו מכאן לקריאת שמע כו'. דאיתא² כל כנסיה שהיא לשם שמים סופה להתקיים. והנה כנסיה זו בוודאי היתה לשם שמים ולכן היא קיימת לעד וכמו שכתוב (שם) אשר יקרא אתכם באחרית הימים שאסיפה זו היה הכנה לכל הדורות. וגם מה שקיבלו אחר כך התורה היה בכח זה כמו שכתוב (דברים לג. ה) מורשה¹⁰ קהלת יעקב. ובכל אסיפה לשם שמים מסייע כוחו של יעקב דיעקב כלול הוא כדאיתא בוהר הקדוש³. ולכן בשבת קודש שהוא זמן אסיפה זוכין לנחלת יעקב⁴. והרי כל ישראל נקראו על שם יעקב וישראל. אם כן כל השורש מכנסיה הוא יעקב ולכן אמר

בקהלם אל תחד בכודי (בראשית מט. ה) שידע שכל הקהילות מתאספין בכוחו ואמר שלא תחד בכודי הואיל ולא היה לשם שמים דכתיב (מט. ה. ב) תתן אמת ליעקב. וכנסיה שהיא לשם שמים נקראת אמת כמו שכתוב וד' אלקים אמת (ירמיה י. ג) והוא מתקיים. וקריאת שמע היא מתוך אסיפת כלל ישראל כי העדות על הקב"ה אינו באיש יחידי רק כלל ישראל. וכמו שכתוב (דברים ה. א) שמע ישראל שמע הוא קיבוץ ואסיפה וחל על זה שם ה' אלקינו וסופה להתקיים כמו שכתוב (משלי יב. יט) שפת אמת תכון לעד: